

अपंग व्यक्ती (समान संधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण)
अधिनियम, १९९५ नुसार सामान्य प्रशासन (राजशिष्टाचार)
विभागाच्या अधिपत्याखालील राज्य अतिथीगृहातील
गट "क" व गट "ड" मधील पदावर शारीरिकदृष्ट्या
अपंगांच्या पदनिश्चितीबाबत प्रसिध्द केलेल्या यादीनुसार
सुयोग्य पदे निश्चित करणे

महाराष्ट्र शासन

सामान्य प्रशासन विभाग,

शासन निर्णय क्रमांक : संकीर्ण-१००४/प्र.क्र.५५/२०११/३१,

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.

दिनांक : १२ जानेवारी, २०११.

वाचा :- १) अपंग व्यक्ती (समान संधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम, १९९५ (१९९६ चा -१)

२) शासन परिपत्रक, सा.प्र.वि. क्र.एसआरव्ही-१०९७/प्र.क्र.१२/१६-अ, दिनांक २ मे, १९९८,

३) शासन निर्णय, सा.प्र.वि. क्र.संकीर्ण-१००४/प्र.क्र.५५/३१, दिनांक २६ ऑगस्ट, २००४,

४) शासन निर्णय, सा.न्या. व वि.स. विभाग, क्र.न्यायाप्र-२००९/प्र.क्र.५/सुधार-३, दिनांक ३ ऑगस्ट, २०१०.

प्रस्तावना :

अपंग व्यक्ती (समान संधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम, १९९५ (१९९६ चा क्र.-१) हा अधिनियम दिनांक ७ फेब्रुवारी, १९९६ पासून लागू झाला आहे. या कायद्यान्वये अपंगांच्या सर्वांगीण विकासासाठी व त्यांना सामाजिक सुरक्षा प्रदान करण्यासाठी शासन सेवेत ३ टक्के पदे आरक्षित करण्याची तरतुद आहे. त्याकरिता अपंग व्यक्तीसाठी पदनिश्चिती केलेली आहे. त्यानुसार या विभागाच्या अखत्यारीतील राज्य अतिथीगृहाच्या सेवेतील गट "ब" (अराजपत्रीत), गट "क" व गट "ड" मधील पदावर शारीरिकदृष्ट्या अपंगांसाठी आरक्षण ठेवण्याकरिता संदर्भ क्रमांक ३ येथील दिनांक २६ ऑगस्ट, २००४ च्या शासन निर्णयानुसार पदनिश्चिती करण्यात आली आहे.

२. शासनाच्या विविध विभागामार्फत अपंगांसाठी राखून ठेवण्यात आलेल्या पदांच्या पदनिश्चितीमध्ये एकवाक्यता नाही किंवा परिपूर्ण नाही, यासाठी अपंग व्यक्तीसाठी सुधारीत पदनिश्चिती करणे व त्या अनुषंगाने अपंगांची राखीव पदे भरणे या संदर्भात मा.उच्च न्यायालय, मुंबई येथे जनहित याचिका क्रमांक २२५/२००९ दाखल करण्यात आली आहे. या याचिकेसंदर्भात मा.उच्च न्यायालयाने शासकीय व निमशासकीय सेवेतील पदे केंद्रशासनाच्या मार्गदर्शक सूचनानुसार अपंगांसाठी सुनिश्चित करणेबाबतचे निर्देश दिले आहेत. त्यास अनुसरून संदर्भ क्रमांक ४ येथील दिनांक ३ ऑगस्ट, २०१० च्या शासन निर्णयान्वये सुचीत केल्याप्रमाणे या विभागाच्या अखत्यारीतील राज्य अतिथीगृह सेवेतील पदे केंद्रशासनाच्या मार्गदर्शक सूचना तसेच अपंगांच्या पदनिश्चितीबाबत प्रसिध्द केलेल्या यादीनुसार अपंगांसाठी सुनिश्चित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन आहे.

शासन निर्णय :

मा.उच्च न्यायालय, मुंबई येथे दाखल केलेल्या जनहित याचिका क्रमांक २२५/२००९ संदर्भात शासकीय व निमशासकीय सेवेतील पदे केंद्रशासनाच्या मार्गदर्शक सूचनानुसार अपंगांसाठी सुनिश्चित करणेबाबतचे निर्देश दिले असल्याने उपरोक्त क्रमांक ३ येथील दिनांक २६ ऑगस्ट, २००४ चा शासन निर्णय रद्द करण्यात येत आहे.

२. अपंग व्यक्ती (समान संधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम, १ (१९९६ चा क्र.-१) हा दिनांक ७ फेब्रुवारी, १९९६ पासून लागू झाला आहे. या अधिनियमाच्या अनुषंगाने शासनाने संदर्भ क्रमांक २ येथील सामान्य प्रशासन विभागाच्या दिनांक २ मे, १९९८ च्या शासन निर्णयान्वये शासन सेवेत अंध वा अंशतः अंध, कर्णबधीर, चलनवलनविषयक विकलांगता किंवा मेंदूचा आजार या व्याधीने ग्रस्त झालेल्या व्यक्तींसाठी सरळसेवा भरतीमध्ये आरक्षण ठेवण्याचा सूचना प्रशासकीय विभागांना निर्गमित केलेल्या आहेत तसेच संदर्भ क्रमांक ४ येथील सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या दिनांक ३ ऑगस्ट, २०१० नुसार शासकीय व निमशासकीय सेवेतील पदे केंद्रशासनाच्या मार्गदर्शक सूचनानुसार अपंगांसाठी सुनिश्चित करणेबाबतचे निर्देश दिले आहेत. त्यानुसार राज्य अतिथीगृहांच्या सेवेतील गट "क" व गट "ड" या गटात अपंग व्यक्ती (समान संधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम, १९९५ च्या तरतुदीनुसार केंद्रशासनाच्या कार्यालयात कार्यरत असलेल्या आणि यंत्रणेत समान पदावर

कार्यरत असलेल्या पदांसाठी सरळसेवा भरतीबाबत आरक्षण ठेवण्याबाबतचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता. शासनाने संदर्भ क्रमांक ४ येथील दिनांक ३ ऑगस्ट, २०१० च्या परिपत्रकानुसार सुचीत केल्याप्रमाणे राज्य अतिथीगृहाच्या सेवेतील गट "क" व गट "ड" या गटातील कोणत्या पदासाठी कोणत्या वर्गवारीतील अपंग व्यक्तीसाठी आरक्षण ठेवावे याबाबत शासन खालीलप्रमाणे आदेश देत आहे.

१) अपंग व्यक्ती (समान संधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम, १९९५ (१९९६ चा क्र.-१) या अधिनियमातील कलम ३२ व ३३ नुसार सामान्य प्रशासन विभागाच्या (राजशिष्टाचार) अधिपत्याखालील राज्य अतिथी गृहा अंतर्गत गट "क" व गट "ड" मधील विविध संवर्गातील पदावर अपंगत्वाचे प्रमाण किमान ४० टक्के असलेल्या अपंग व्यक्तींना ३ टक्के पर्यंत फक्त सरळसेवा भरतीमध्ये आरक्षण ठेवण्यात यावे.

२) संबंधिताकडून उमेदवारांची शिफारस प्राप्त झाल्यावर अशा उमेदवारास शारीरिक पात्रतेसंबंधात विहित केलेल्या वैद्यकीय मंडळाने प्रस्तावीत केल्यानंतरच अशा अपंग व्यक्तींची राज्य अतिथीगृहाच्या सेवेतील गट "क" व गट "ड" मधील पदावर नियुक्ती करण्यात यावी. याशिवाय खालील निकषानुसार अशा अपंग व्यक्तींची सरळसेवा भरतीने नियुक्ती करण्यात यावी.

अ) संबंधित सेवाप्रवेश नियमांच्या तरतुदीनुसार अर्हता असेल तर,

ब) त्या-त्या संवर्गातील पदांची कर्तव्ये व जबाबदा-या लक्षात घेऊन त्याप्रमाणे वैद्यकीय मंडळाने सक्षम ठरविल्यास,

क) राज्य अतिथी गृहा अंतर्गत गट "क" व गट "ड" मधील विविध संवर्गात सोबतच्या परिशिष्ट "अ" मध्ये दर्शविल्यानुसार अपंगत्वाच्या प्रत्येक प्रकारास प्रत्येकी १ टक्के याप्रमाणे एकूण ३ टक्के पर्यंत सरळसेवा भरतीने आरक्षण ठेवून नियुक्ती करण्यात यावी.

३) महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत गट "क" तसेच इतर मार्गाने (राजशिष्टाचार विभागामार्फत भरण्यात येणारे) गट "ड" साठी सरळसेवा भरतीने भरावयांच्या पदांसाठी अपंग उमेदवारांसाठी शारीरिक पात्रतेचे निकष कोणते असावेत याचा तपशील सोबतच्या "परिशिष्ट-अ" मध्ये दिलेला आहे. त्या निकषांवर अशा अपंग व्यक्तींची सरळसेवा भरतीने नियुक्ती करण्यात यावी.

४) पदोन्नतीच्या पदास व एकाकी पदास अपंगाचे आरक्षण लागू नाही.

३. राज्य अतिथी गृहाच्या आस्थापनेवर केंद्र शासनाच्या यादीतील पदांव्यतिरिक्त पदे नाहीत.

४. हे आदेश सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या संदर्भ क्रमांक ४ येथील आदेशान्वये प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारांनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

५. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेत स्थळावर प्रसिध्द करण्यात आला असून त्यांचा संगणक संकेतांक क्रमांक २०१०१३१४५११९००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(रा.नी.पांडे)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव,
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे सचिव,
३. मा.उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव,
४. आयुक्त, अपंग कल्याण, ३ चर्च रोड, पुणे,
५. मा.मंत्री, राजशिष्टाचार यांचे स्वीय सहायक,
६. मा.राज्यमंत्री, राजशिष्टाचार यांचे स्वीय सहायक,
७. सह सचिव, सा.प्र.वि./का.क्र.१९-अ, मंत्रालय, मुंबई,
८. उप सचिव, सा.प्र.वि./का.क्र.१६-अ, मंत्रालय, मुंबई,
९. उप सचिव, सा.न्या. व वि.स.वि./सुधार-३, मंत्रालय, मुंबई,
१०. व्यवस्थापक, सहाय्यारी, हायमाऊंट व नंदगिरी राज्य अतिथीगृह, मुंबई,
११. निवड नस्ती.

परिशिष्ट-अ

राज्य अतिथी गृहा अंतर्गत गट "क" व गट "ड" मध्ये सरळसेवा भरतीने नियुक्ती करण्यासाठी
केंद्र शासनाच्या निकषांच्या धर्तीवर अपंग व्यक्तींसाठी शारीरिक पात्रतेचे सुधारित निकष
(केंद्र शासनाने अपंगांच्या पदनिश्चितीबाबत प्रसिध्द केलेल्या यादीनुसार)

शासन निर्णय क्रमांक : संकीर्ण-१००४/प्र.क्र.५५/२०११/३१, दिनांक : १२ जानेवारी, २०११ चे सहपत्र

अ.क्र.	पदनाम	सुयोग्य पदांसाठी अपंगाची वर्गवारी
१	सहाय्यक व्यवस्थापक	OL.OA.B.LV.HH
२	स्त्री स्वागतकार	OA.OL..BL.B.LV
३	दूरध्वनीचालक	OA.OL.BL.B.LV
४	लिपिक टंकलेखक	OA.OL.OAL.BL.B.LV.HH
५	मुख्य बटलर	OL.LV.HH
६	खानसामा	BL,OL,B,LV
७	खानसामा-१	BL,OL,B,LV
८	बटलर-१	OL.LV.HH
९	खानसामा-२	BL,OL,B,LV
१०	बटलर-२	OL.LV.HH
११	स्टोअरमन	OA.OL. HH
१२	रुम अटेन्डन्ट	OL,HH,LV/B
१३	बटलर	OL.LV.HH
१४	वेटर	BL,OL,HH
१५	रुम बॉय	OL,HH,LV/B
१६	शिपाई	OL,HH,LV/B
१७	पॅन्ट्रीमन	OL,HH,LV
१८	प्लेट वॉशर	BL,OL,HH,LV/B
१९	हेल्पर	OL,HH,LV
२०	हमाल	OL,HH,LV/B
२१	मेडसर्व्हन्ट	OL,HH,LV
२२	सफाईगार	OL,HH,LV,LV

ABBREVIATIONS USED : S=Sitting, BN=Bending, SE=Seeing, RW=Reading & Writing,C=Communication ,MF=Manipulation by Fingers, PP=Pulling & Pushing, L=Lifting, KC=Kneeling & Crutching, ST=Standing, W=Walking, BLA=Both Legs & Arms, BA=Both Arms,OL=One Leg, BL=Both Leg, OA=One Arm, OAL=One Arm and One Leg, B=Blind,LV=Low Vision,H=Hearing,MW=Muscular Weakness OH= Orthopaedically Handicapped, CP= Cerebral Palsy, LC= Leprosy Cured, VH= Visually Handicapped, HH= Hearing Handicapped .